

Lietas arhīva Nr. AA43-0332-19/17
ECLI:LV:ADAT:2019:0610.A420146818.18.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2019.gada 10.jūnijā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Ilze Amona, tiesneses Kristīne Kalvāne un Valda Zommere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par morālā un personiskā kaitējuma atlīdzinājumu par Jelgavas cietuma prettiesisku faktisko rīcību laikā no 2016.gada 1.novembra līdz 2017.gada 1.novembrim, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2018.gada 10.augusta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs /pers. A/2017.gada 1.jūnijā vērsās Ieslodzījuma vietu pārvaldē (turpmāk – Pārvalde) ar iesniegumu par neatbilstošiem uzturēšanās apstākļiem Jelgavas cietuma kamerā Nr./numurs 1/. 2017.gada 4.septembrī pieteicējs vērsās Pārvaldē ar iesniegumu par neatbilstošiem uzturēšanās apstākļiem Jelgavas cietuma kamerā /numurs 1/ un kamerā /numurs 2/. pieteicējs norādīja, ka sliktie apstākļi ietekmēja viņa veselības stāvokli. Pieteicējs arī norādīja, ka nav saņēmis rakstisku atbildi uz 2017.gada 1.jūnija iesniegumu un lūdza atlīdzināt 7114,36 *euro* morālo kaitējumu. 2017.gada 23.oktobrī pieteicējs vērsās Pārvaldē ar iesniegumu par neatbilstošiem uzturēšanās apstākļiem Jelgavas cietumā laikā no 2016.gada 1.novembra līdz 2017.gada 1.novembrim. Pieteicējs lūdza atlīdzināt 7114,36 *euro* morālo un personisko kaitējumu.

Pārvalde konstatēja, ka pieteicēja iesniegumi ir savstarpēji saistīti, tādēļ tie tika apvienoti vienā lietvedībā. Ar Pārvaldes 2018.gada 8.janvāra lēmumu Nr.1/13-Z/3718/4308 (turpmāk – Lēmums) atzīta par prettiesisku Jelgavas cietuma faktiskā rīcība, nenodrošinot pieteicējam pietiekamu dabisko apgaismojumu Jelgavas cietuma kamerā Nr./numurs 2/ laikā no 2017.gada 4.augusta līdz 1.novembrim un nesniedzot atbildi uz 2017.gada 1.jūnija iesniegumu. Jelgavas cietumam uzdots rakstveidā atvainoties pieteicējam sakarā ar Jelgavas cietuma prettiesisko rīcību, bet iesniegums par atlīdzinājumu noraidīts. Pārējā daļā Jelgavas cietuma faktiskā rīcība atzīta par tiesisku.

[2] Pieteicējs iesniedza tiesā pieteikumu par Jelgavas cietuma faktisko rīcību, laikā no 2016.gada 1.novembra līdz 2017.gada 1.novembrim:

1) nenodrošinot dabisko apgaismojumu un ventilāciju kamerā /numurs 3/, Nr./numurs 1/ un /numurs 2/;
2) nenodrošinot kvalitatīvu mākslīgo apgaismojumu un ventilāciju kamerā /numurs 3/, /numurs 1/ un /numurs 2/;
3) nenodrošinot iespēju divas reizes nedēļā vai katru dienu mazgāties dušā;
4) nenodrošinot iespēju izmantot kamerā pastāvīgu karstā ūdens pieslēgumu;
5) nenodrošinot iespēju pastaigu laukumos nekavējoties sazināties ar uzraudzības daļas amatpersonām, izmantojot

signalizācijas sistēmu;

6) nenodrošinot ar personiskās higiēnas un kopšanas līdzekļiem pietiekamā apjomā;

7) nenodrošinot iespēju apgūt profesionālo un interešu izglītību praktiskās nodarbībās kopā ar citiem ieslodzītajiem;

8) nenodrošinot pastaigas atbilstoša izmēra laukumos, kuros ir fauna un flora;

9) liedzot iespēju strādāt algotu darbu, tādējādi liedzot iespēju sevi apgādāt, aprūpēt, uzturēt un nākotnē saņemt vecuma pensiju;

10) nenodrošinot iespēju patstāvīgi regulēt mākslīgo apgaismojumu kamerā;

11) turot pieteicēju režģotā norobežojumā komunikācijas laikā ar administrācijas darbiniekiem, tai skaitā psihologu;

12) nenodrošinot pilnvērtīgu uzturu, kas atbilst reliģiskajai pārliecībai;

13) nenodrošinot pilnvērtīgu veselības aprūpi, tai skaitā stomatoloģijas pakalpojumus;

14) nenodrošinot iespēju saņemt garīgo aprūpi atbilstoši reliģiskajai pārliecībai;

15) nenodrošinot iespēju izmantot cietuma īpašumā esošu elektrisko tējkannu;

16) nenodrošinot resocializācijas pasākumus;

17) nenodrošinot iespēju ikdienas pastaigas veikt kopā ar citiem ieslodzītajiem;

18) nenodrošinot tiesības uz sarakstes neaizskaramību sarakstē ar radiniekiem;

19) nenodrošinot iespēju nosūtīt privātas vēstules par valsts līdzekļiem;

20) nodarot pieteicēja veselībai kaitējumu, jo ir pasliktinājusies redze.

Pieteicējs lūdza atlīdzināt 7114,36 *euro* morālo un personisko kaitējumu.

Pieteikuma papildinājumos pieteicējs norāda, ka viņam nebija nodrošināta pietiekama dabiskā ventilācija kamerā Nr./numurs 2/ laikā no 2017.gada 4.augusta līdz 2017.gada 1.novembrim.

[3] Pārvalde paskaidrojumā tiesai pieteikumu neatzīst.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2018.gada 10.augusta spriedumu pieteikums noraidīts. Spriedumā norādīts turpmāk minētais.

[4.1] Tiesa citēja Administratīvā procesa likuma 89.pantā noteikto un atsaucās uz judikatūrā atzīto, ka iestādes faktiskajai rīcībai ir jāatbilst tām pašām pazīmēm, kurām atbilst administratīvais akts, tikai iestādes faktiskā rīcība ir vērsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu privātpersonai (*sk. Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 24.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-110/2006 38.punktu*). Tiesa citēja Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 95.pantā un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pantā un Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 7. un 10.pantā, Latvijas Sodu izpildes kodeksa (turpmāk – Kodekss) 4.panta otrās daļas 1.punktā un 77.panta pirmajā daļā noteikto.

Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departaments par ieslodzījumā esošo notiesāto personu cilvēktiesību apjomu ir norādījis, ka ieslodzījumā esoša persona ir neaizsargāta, tā ir absolūtā valsts pakļautībā un līdz ar to arī aizsardzībā. Lai kādu iemeslu dēļ persona atrastos ieslodzījumā, Satversmes 95.pants un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pants prasa, ka apstākļiem jābūt tādiem, kas neizbēgami izriet no ieslodzījuma fakta un kas atbilst cieņas pilnai attieksmei pret cilvēku. Ieslodzījuma apstākļi nedrīkst pārsniegt ar ieslodzījuma faktu neizbēgami saistīto ciešanu slieksni. Tas, ka cilvēkam ieslodzījumā ir jādzīvo sanitāros apstākļos, ir pašsaprotami. Ar šo vajadzību ieslodzījumā esošā persona nekādi neatšķiras no pārējiem cilvēkiem. Nespēja apmierināt šo pamatvajadzību pienācīgā līmenī normālā gadījumā liek justies cilvēkam pazemojoši (*sk. 2010.gada 6.maija lēmuma lietā Nr.160/2010 18.punktu*).

Tiesa secināja, ka no minētajām tiesību normām un tiesu prakses atziņām izriet valsts pozitīvs pienākums nodrošināt brīvības atņemšanas iestādēs esošām personām tādus sadzīves apstākļus, kas atbilst vispārējām higiēnas prasībām un nerada epidemioloģiskās drošības apdraudējumus, un aizliegums necilvēcīgi, cilvēka cieņu pazemojoši un slikti izturēties pret personu.

Tiesai jāpārbauda, vai Jelgavas cietuma kamerās, kurās strīdus periodā bija ievietots pieteicējs, bija nodrošināti tādi sadzīves apstākļi, kas atbilda vispārējām higiēnas un epidemioloģiskās drošības prasībām, un neradīja pieteicējam būtisku cilvēktiesību (aizliegta necilvēcīga, cilvēka cieņu pazemojoša un slikta izturēšanās pret personu) ierobežojumu.

[4.2] Pieteicējs uzskata, ka atbilstošs atlīdzinājums par Jelgavas cietuma prettiesisko rīcību būtu atlīdzinājums naudā 7114,36 *euro*.

Tiesa citēja Administratīvā procesa likuma 92.pantā, Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk - Zaudējumu atlīdzināšanas likums) 9.pantā, 11.panta trešajā daļā un 14.panta pirmajā, trešajā un ceturtajā daļā noteikto. No šī regulējuma tiesa secināja, ka morālā kaitējuma atlīdzinājuma pamats ir nevis jebkurš, bet būtisks tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums.

Savukārt, ja būtisks aizskārums ir konstatēts, atlīdzinājums nosakāms atbilstoši kaitējuma smagumam. Kaitējumu var atlīdzināt, atjaunojot tiesisko stāvokli, atvainojoties vai piešķirot kompensāciju naudā. Tādējādi morālā kaitējuma atlīdzinājumu, tā veidu un apmēru noteic tiesību aizskāruma būtiskums un kaitējuma smagums. Līdz ar to, arī tad, ja ir pieļauts būtisks tiesību aizskārums, bet kaitējums nav smags, vispārīgi iespējami visi minētie atlīdzinājuma veidi. Atbilstošā atlīdzinājuma noteikšanā nepieciešama aizskāruma un atlīdzinājuma samērošana, ņemot vērā Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmajā daļā norādītos apstākļus.

Ar Lēmumā konstatēto prettiesisko Jelgavas cietuma rīcību, nenodrošinot pietiekamu dabisko apgaismojumu kamerā

Nr./numurs 2/ laikā no 2017.gada 4.augusta līdz 1.novembrim un nesniedzot atbildi uz pieteicēja 2017.gada 1.jūnija iesniegumu, ir prezumējams pieteicēja tiesību aizskārums (kaitējuma atlīdzinājuma pamats), bet ne tā būtiskums, kaitējuma smagums un tam atbilstošs atlīdzinājums. Pārvalde, nosakot atlīdzinājumu rakstveida atvainošanās veidā, uzskatīja, ka pieteicēja tiesību aizskārums nav smags. Tiesai jānovērtē, vai pieteicējam ir radīts smags kaitējums, un vai tam atbilstošs atlīdzinājums ir nosakāms naudā.

[4.3] Tiesa konstatēja, ka Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta trešajā daļā, kur noteikti iespējamie morālā kaitējuma atlīdzinājuma apmēri, katram attiecīgajam kaitējuma veidam ir noteikta maksimālā apmēra summa, vienlaikus noteikts arī minimālais atlīdzinājuma apmērs. Proti, ja konstatētais kaitējums nav smags, likumā noteiktā atlīdzinājuma amplitūda ir līdz 4268,62 *euro*, ja tiek konstatēts smags kaitējums, likumā noteiktā atlīdzinājuma amplitūda ir no 4268,62 *euro* līdz 7114,36 *euro*. Savukārt, ja tiek konstatēts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, minimālais apmērs ir 7114,36 *euro*, maksimālais 28 457,44 *euro*.

Tā kā pieteicējs uztur prasījumu par 7114,36 *euro* atlīdzinājumu, tad konstatējams, ka pieteicēja ieskatā ir nodarītais kaitējums ir smags. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 94.panta ceturtajai daļā noteiktajam izvērtējams, vai iestādes noteiktais atlīdzinājums ir adekvāts nodarītajam aizskārumam.

[4.4] Tiesa izvērtēja Rīgas Centrālcietuma rīcību, atbildot uz pieteicēja 2017.gada 24.septembra iesniegumu un secināja, ka Rīgas Centrālcietums atjaunoja stāvokli, kāds pastāvēja pirms zaudējuma vai kaitējuma nodarīšanas, bet to izdarīja ar 23 dienu nokavējumu.

[4.5] Ne jebkurš morālais kaitējums ir atlīdzināms naudā. Vienīgi būtisku morālo kaitējumu ir atbilstīgi atlīdzināt naudā. Tādēļ Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta ceturtā daļa paredz, ka vieglāka privātpersonas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskāruma gadījumā morālo kaitējumu var atlīdzināt ar iestādes rakstveida vai publisku atvainošanos. Atvainošanās ir atbilstīgākais atlīdzinājuma veids, ar kuru atlīdzina morālo kaitējumu, kurš nav smags (*sk. Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 5.jūnija sprieduma lietā Nr.SKA-338/2009 14.punktu*).

Izvērtējot Jelgavas cietuma rīcību un pieteicēja tiesību aizskārumu atbilstoši atlīdzinājuma noteikšanas kritērijiem, tiesa atzina, ka cietuma prettiesiskā rīcība nav radījusi būtisku pieteicēja tiesību aizskārumu ilgstošā laika posmā.

Morālā kaitējuma atlīdzinājuma apmēra noteikšanā ir jāņem vērā arī vienlīdzības princips un jāsamēro konkrētajā lietā nosakāmā kaitējuma apmērs ar citās līdzīgās lietās noteikto atlīdzinājumu.

Lietā Nr.A420155616 tiesa noraidīja pieteikumu daļā par radītā morālā kaitējuma atlīdzināšanu atvainojoties, atzīstot par prettiesisku iestādes rīcību, kas izpaudās kā pieprasītās informācijas nesniegšana Informācijas atklātības likumā noteiktajā termiņā.

Savukārt lietā Nr.A420192216 tiesa atzina par prettiesisku iestādes faktisko rīcību, kas izpaudās kā atbildes nesniegšana Iesniegumu likumā noteiktajā kārtībā. Šajā lietā tiesa uzlika iestādei pienākumu viena mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās rakstveidā atvainoties pieteicējam.

Arī lietā Nr.A420180817 tiesa atzina par prettiesisku iestādes faktisko rīcību, kas izpaudās kā atbildes nesniegšana Iesniegumu likumā noteiktajā kārtībā. Arī šajā lietā tiesa uzlika iestādei pienākumu viena mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās rakstveidā atvainoties pieteicējai.

Tiesa, samērojot minēto lietu un izskatāmās lietas apstākļus, konstatēja, ka tie ir līdzīgi. Tiesa piekrita, ka dabiskais apgaismojums strīdus periodā nebija pietiekams kamerā Nr./numurs 2/ plānojuma un konstruktīvā risinājuma dēļ. Kameras logs bija vērsts nevis tieši uz āru, bet uz norobežojošo gaiteni, kur pretī minētās kameras logam bija stikla bloku logs, kas samazina dabiskā apgaismojuma ieplūdi kamerā, jo gaisma kamerā ieplūst netieši. Līdz ar to kamerā netika nodrošināts tāds dabiskais apgaismojums, lai varētu lasīt diennakts gaišajā laikā.

Tajā pašā laikā tiesa konstatēja, ka pieteicējs nav pamatojis, ka kamerā Nr./numurs 2/ bija nepietiekams mākslīgais apgaismojums.

[4.6] Tieši otrādi, pieteicējs norādīja, ka mākslīgā apgaismojuma ir par daudz un lūdza ļaut viņam pašam regulēt mākslīgā apgaismojuma daudzumu. Tātad nav pamata atzīt, ka kamerā Nr./numurs 2/ strīdus periodā trūka gaismas vai tā bija nepietiekama. Konstatējams, ka bija nepietiekams tieši dabiskais apgaismojums.

[4.7] Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka ir ļoti būtiski ieslodzītajiem kamerās nodrošināt neierobežotu un pietiekamu dabisko apgaismojumu un svaigu gaisu. Piemēram, metāla slēģi vai citas konstrukcijas, kas rada nepietiekamu pieeju dabiskajam apgaismojumam un svaigam gaisam, rada labvēlīgus apstākļus slimību, īpaši tuberkulozes, izplatībai. Ja netiek konstatēta pārapdzīvotība, ventilācijas vai mākslīgā apgaismojuma trūkums, tad dabiskā apgaismojuma nepietiekamība pati par sevi nesasniedz minimālo bardzības līmeni, lai konstatētu spīdzināšanas un cietsirdīgas vai pazemojošas izturēšanās aizlieguma pārkāpumu. Tomēr, ja ieslodzītie atrodas pārapdzīvotības apstākļos, tad dabiskā apgaismojuma un svaiga gaisa nepietiekamība sakarā ar metāla slēģiem var būtiski pasliktināt ieslodzīto stāvokli un likt nopietni nosliekties uz pārkāpuma konstatēšanu (*sk. 2015.gada 27.janvāra sprieduma lietā „Neshkov un citi pret Bulgāriju" 237., 238.punktu, 2012.gada 10.janvāra sprieduma lietā „Ananyev pret Krieviju" 153. - 155.punktu*).

Ievērojot minētās atziņas, tiesa secināja, ja kamerā Nr./numurs 2/ nav konstatējama pārapdzīvotība, ventilācijas vai mākslīgā apgaismojuma trūkums, tad dabiskā apgaismojuma nepietiekamība pati par sevi nesasniedz minimālo bardzības līmeni, lai konstatētu spīdzināšanas un cietsirdīgas vai pazemojošas izturēšanās aizlieguma pārkāpumu.

Ņemot vērā iepriekš secināto, kā arī pārkāpuma ilgumu (pieteicējs gandrīz trīs mēnešus atradās kamerā ar nepietiekamu dabisko apgaismojumu) tiesa atzina, ka pieteicējam nodarītais morālais kaitējums nav smags un nav būtisks. Pieteicējs arī nav norādījis uz kādiem apstākļiem, kas pamatotu smagu seku iestāšanos. Tiesa atzina, ka par minēto

prettiesisko Jelgavas cietuma rīcību (nepietiekams dabiskais apgaismojums kamerā Nr./numurs 2/ un atbildes nesniegšana uz iesniegumu) un pieteicēja tiesību aizskārumu atbilstošs morālā kaitējuma atlīdzinājums ir rakstveida atvainošanās.

[4.8] Pieteicējs norāda uz nepietiekamu veselības aprūpi, tajā skaitā stomatoloģijas pakalpojumiem Jelgavas cietumā.

Tiesa citēja Kodeksa 78.pantā un Ministru kabineta 2015.gada 2.jūnija noteikumu Nr.276 „Apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpes īstenošanas kārtība" (turpmāk – noteikumi Nr.276) 2.un 4.punktā punktā noteikto par tiesībām uz veselības aprūpi. Tiesa secināja, ka ieslodzījumā esošai personai sniegtajiem veselības aprūpes pakalpojumiem un to sniegšanas kārtībai ir jāatbilst minētajās tiesību normās noteiktajam.

Tiesa citēja arī Ārstniecības likuma 16.pantā un Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 22.panta pirmajā daļā noteikto. Tiesa secināja, ka no minētajām tiesību normām izriet ieslodzīto tiesības saņemt un ieslodzījuma vietas pienākums nodrošināt nepieciešamo medicīnisko palīdzību ieslodzītajam. No minētajām tiesību normām arī izriet, ka ieslodzītajam ir tiesības bez maksas saņemt neatliekamo stomatoloģisko palīdzību, taču nav tiesību bez maksas saņemt plānveida stomatoloģisko palīdzību, kā arī citus veselības aprūpes pakalpojumus ārpus ieslodzījuma vietas esošajās ārstniecības iestādēs, ja tie netiek apmaksāti no valsts budžeta.

Tiesa konstatēja, ka pieteicējam laikā no 2016.gada 1.novembra līdz 2017.gada 1.novembrim tika noteiktas šādas diagnozes: kāju pēdu, nagu sēnīšu infekcija, kreisās rokas III pirksta starpfalangu locītavas osteoartrīts, miopija. Izvērtējot kompetentu ārstniecības personu sniegto informāciju, Pārvalde konstatēja, ka sakarā ar sēnīšu infekciju dermatologs pieteicēju minētajā laika periodā ir konsultējis 14 reizes. Pieteicējam kursu veidā noteikta medikamentoza terapija ar tab.terbinafini un tab.fluconasoli, lokāla terapija ar pretsēnīšu sol.clotrimasoli. Osteoartrīta paasinājuma periodā noteikta terapija ar pretiekaisuma un pretsāpju līdzekļiem tab.diclophenac un indometacīna gēlu, 2017.gada 7.jūlijā veikta kreisās rokas plaukstas rentgenogramma. Sakarā ar redzes problēmām Pieteicējam 2016.gada 28.decembrī tika nodrošināta okulista konsultācija Latvijas Cietumu slimnīcā Olaines cietumā, noteikta diagnoze: miopija un izrakstīta recepte briļļu iegādei, taču pieteicējs tikai viņam zināmu iemeslu dēļ brilles nav iegādājies.

Tiesa nekonstatēja apstākļus, kuros pieteicējam Jelgavas cietumā laikā no 2016.gada 1.novembra līdz 2017.gada 1.novembrim būtu nepieciešama neatliekama palīdzība, pieteicējam netika konstatēts dzīvībai vai veselībai bīstams kritisks stāvoklis. Ņemot vērā minēto, tiesa secināja, ka veselības aprūpe Jelgavas cietumā pieteicējam tika organizēta un nodrošināta atbilstoši viņa veselības stāvoklim, ievērojot Kodeksa, noteikumu Nr.276 un Ministru kabineta 2013.gada 17.decembra noteikumu Nr.1529 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība" prasības.

[4.9] Pieteikumā norādīts, ka Jelgavas cietums laikā no 2016.gada 1.novembra līdz 2017.gada 1.novembrim nenodrošināja dabisko apgaismojumu, kvalitatīvu mākslīgo apgaismojumu un ventilāciju kamerās /numurs 3/, /numurs 1/, un kamerā Nr./numurs A/ nenodrošināja ventilāciju.

No lietas materiāliem izriet, ka Jelgavas cietuma /numurs A/.vienības kameras Nr./numurs 1/ platība ir 11,9 m^2, sanitārā mezgla platība 0,78m^2. Kamerā ir logs, kura izmēri 50cm x 105cm, tas vērsts uz āru. Loga rūts ir no matēta stikla. Logs aprīkots ar tērauda armatūras 18mm restēm, acs izmērs 20cm x 20cm. Logs ir brīvi atverams no kameras puses. Kamerā mākslīgo apgaismojumu nodrošina dienasgaismas armatūra, kas nosegta ar pārsegu un aprīkota ar divām 58W luminiscences spuldzēm. Mākslīgo dienas gaismas apgaismojumu ieslēdz vai izslēdz cietuma amatpersona no rīta celšanās laika līdz nakts mieram, ņemot vērā notiesāto lūgumu un pēc nepieciešamības. Nakts apgaismojumu nodrošina viena 40W kvēlspuldze, kas atrodas aiz stikla bloka. Mākslīgo ventilāciju kamerā nodrošina nosūces ventilācija, kas darbojas 24h diennaktī. Restota ventilācijas lūka (izmēri - 25cm x 30cm) atrodas virs sanitārā mezgla. Dabiskā gaisa apmaiņa notiek caur kameras logu. Strīdus laikposmā minētajā kamerā pieteicējs bija izmitināts viens.

Jelgavas cietuma /numurs A/.vienības kameras /numurs 3/ platība ir 11,3 m^2, sanitārā mezgla platība 1,45m^2. Kamerā ir logs, kura izmēri 50cm x 105cm, tas vērsts uz āru. Loga rūts ir no matēta stikla. Logs aprīkots ar tērauda armatūras 18mm restēm, acs izmērs 20cm x 20cm. Logs ir brīvi atverams no kameras puses. Kamerā mākslīgo apgaismojumu nodrošina dienasgaismas armatūra, kas nosegta ar caurspīdīgu pārsegu un aprīkota ar divām 58W luminiscences spuldzēm. Mākslīgo apgaismojumu ieslēdz vai izslēdz cietuma amatpersona no rīta celšanās laika līdz nakts mieram, ņemot vērā notiesāto lūgumu un pēc nepieciešamības. Nakts apgaismojumu nodrošina viena 40W kvēlspuldze, kas atrodas aiz stikla bloka. Mākslīgo ventilāciju kamerā nodrošina nosūces ventilācija, kas darbojas 24h diennaktī. Restota ventilācijas lūka (izmēri - 25cm x 30cm) atrodas virs sanitārā mezgla. Dabiskā gaisa apmaiņa notiek caur kameras logu. Strīdus laikposmā minētajā kamerā pieteicējs bija izmitināts viens.

Jelgavas cietuma /numurs A/.vienības kameras Nr./numurs 2/ platība ir 17,1 m^2, sanitārā mezgla platība 1,76m^2. Kamerā ir divviru koka logs ar caurspīdīgiem stikliem, kura izmēri 120cm x 90cm un, kurš vērsts norobežojošo gaiteni. Aiz kameras loga ir siets, kurš veidots no metāla stieples (l,5mm biezas un acs izmērs 2cm x 15cm), kā arī loga restes, kuras veidotas no 16mm armatūras (acs izmērs 10cm x 20cm). Logs ir brīvi atverams no kameras puses. Pretī kameras logam atrodas gaiteņa stikla bloku logs (izmērs - 115cm x 135cm), kurš aprīkots ar caurspīdīga stikla vēdlodziņu (izmērs – 55cm x 55cm) Pavisam norobežojošā gaitenī ir deviņi logi, no kuriem septiņi aprīkoti ar vēdlodziņiem. Gaiteņa platums ir 180cm. Gaiteņa logus atver cietuma amatpersona, ņemot vērā ieslodzīto lūgumus.

Izvērtējot pieteikumā minētos apstākļus, tiesa konstatēja, ka kamerās Nr./numurs 3/ un /numurs 1/ laikā, kad pieteicējs tajās atradās, bija nodrošināta dabiskā ventilācija. Kameru logi, kurus varēja atvērt pieteicējs, bija vērsti uz cietuma pagalmu, kas ļāva dienasgaismai un āra gaisam ieplūst kamerā. Minēto apliecina arī lietas materiālos esošie fotoattēli (bez ieslēgtā mākslīgā apgaismojuma). Izvērtējot dabiskā apgaismojuma līmeni kamerās, tiesa to kopumā vērtēja kā nepietiekamu. Taču,

no pievienotajiem fotoattēliem tiesa konstatēja, ka kamerās galds ir izvietots kameras loga tiešā tuvumā, tādējādi ļaujot pieteicējam pilnvērtīgāk izmantot dabisko apgaismojumu.

Kamerās ir divi mākslīgā apgaismojuma ķermeņi ar divām luminiscences spuldzēm, 58 W katra, kas tiesas ieskatā ir pietiekami, lai nodrošinātu mākslīgo apgaismojumu kamerās ar 11,9 m^2 un 11,3 m^2 platību. Vērā ņemams arī apstāklis, ka Latvijas ģeogrāfiskais stāvoklis objektīvi liedz iespēju izmantot tikai dabisko apgaismojumu. Proti, meteoroloģiskie pētījumi liecina, ka visvairāk saulaino dienu (vidēji 28-30) ir no maija līdz augustam, tad saule spīd vidēji 8-10 stundas dienā. Turpretī novembrī, decembrī un janvārī 10-12 dienās ar sauli tā spīd vidēji tikai 2-3 stundas dienā. Konkrētajā gadījumā konstatējams, ka dabiskā apgaismojuma trūkums tika kompensēts ar pietiekamu mākslīgo apgaismojumu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesa secināja, ka pieteicējam kamerā /numurs 1/ un kamerā /numurs 3/ bija nodrošināta pietiekama dzīvojamā platība, ventilācija un mākslīgais apgaismojums. Lai arī dabiskā apgaismojuma nepietiekamība rada zināmas neērtības, taču iepriekš konstatētajos apstākļos tā pati par sevi nerada būtisku pieteicēja tiesību aizskārumu.

Saistībā ar pieteicējam nodrošināto gaisa apmaiņu kamerā Nr./numurs 2/ laikā no 2017.gada 4.augusta līdz 1.novembrim /numurs A/.vienības kamerā Nr./numurs 2/ konstatējams, lai nodrošinātu dabisko ventilāciju kamerā, pieteicējam bija jālūdz atvērt kameras logu, kas iziet uz norobežojošo gaiteni. Pieteicējam vienmēr bija iespēja sazināties un izsaukt cietuma amatpersonu vai nu klauvējot pie kameras durvīm vai pasaucot. Tā kā pieteicējs ir uz mūžu notiesāta persona, kura saskaņā ar Kodeksa 50.^{8} panta pirmo daļu izvietojama atsevišķā slēgtā cietuma blokā ar pastiprinātu uzraudzību, nepieļaujot kontaktus ar ieslodzītajiem, kuri nav notiesāti uz visu mūžu, pieteicējam ar cietuma amatpersonu pieejamību nevarēja būt problēmu. Turklāt Pārvalde no pieteicēja iesnieguma nekonstatēja nevienu reālu situāciju, kad cietuma amatpersona nebūtu sasniedzama nepieciešamības gadījumā.

[4.10] Pieteicējs norāda, ka viņam liegta iespēja vismaz divas reizes nedēļā nomazgāties dušā un izmantot kamerā pastāvīgu karstā ūdens pieslēgumu. Tiesa konstatēja, ka saskaņā ar Jelgavas cietuma priekšnieka 2015.gada 29.decembrī apstiprināto karstā ūdens padeves un dušas telpu apmeklēšanas grafiku un saskaņā ar Jelgavas cietuma priekšnieka 2017.gada 12.janvārī apstiprināto karstā ūdens padeves un dušas telpu apmeklēšanas grafiku dušas telpu apmeklējums dzīvojamā korpusa Nr./korpuss A/ kameru, tostarp kameras /numurs 3/ un kameras /numurs 1/, ieslodzītajiem paredzēts svētdienās. Dzīvojamā korpusa Nr./korpuss B/ kameru, tostarp kameras Nr./numurs 2/, ieslodzītajiem tas paredzēts pirmdienās. Pārējā laikā ir iespēja lietot kameru sanitārajā mezglā pieejamo karsto ūdeni. Saskaņā ar Jelgavas cietuma priekšnieka 2015.gada 29.decembrī apstiprināto grafiku kamerā tas bija pieejams no plkst.08.00 līdz 08.30, no plkst. 13.30 līdz 14.00 un no plkst. 18.00 līdz 18.30, saskaņā ar Jelgavas cietuma priekšnieka 2017.gada 12.janvārī apstiprināto grafiku kamerās tas bija pieejams katru dienu no plkst.00.00 līdz plkst.24.00.

Ņemot vērā minēto, tiesa secināja, ka pieteicējam strīdus laikposmā atbilstoši Ministru kabineta 2006.gada 30.maija noteikumu Nr.423 „Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi" (turpmāk – noteikumi Nr.423) 19.punktā noteiktajam regulāri ne retāk kā reizi septiņās dienās tika nodrošināta iespēja mazgāties dušā, bet pārējā laikā lietot kameras sanitārajā mezglā pieejamo karsto ūdeni, tātad arī nomazgāties saskaņā ar Jelgavas cietuma priekšnieka apstiprinātajiem ūdens padeves grafikiem.

Pieteikumā nav norādīts neviens konkrēts iemesls, kura dēļ pieteicējam salīdzinājumā ar pārējiem ieslodzītajiem Jelgavas cietumā būtu nepieciešams mazgāties dušā biežāk nekā reizi nedēļā. Pieteikumā tikai vispārīgi norādīts, ka pieteicējam netika dota šāda iespēja. Tiesas ieskatā pieteicējam bez dušas apmeklējuma pastāvēja alternatīvas iespējas, kā rūpēties par savu personisko higiēnu, proti, izmantot kamerā pieejamās labierīcības, līdz ar to Jelgavas cietuma rīcība, nodrošinot iespēju pieteicējam apmeklēt dušas telpas ne retāk kā vienu reizi septiņās dienās, kā arī ikdienā nodrošinot karstā ūdens padevi, atzīstama par tiesisku.

[4.11] Pieteikumā norādīts, ka netika nodrošināta iespēja izmantot signalizācijas sistēmu pastaigu laukumos, lai nekavējoties varētu sazināties ar Uzraudzības daļas amatpersonām. Tiesa konstatēja, ka strīdus laikposmā pastaigu laukumi nebija aprīkoti ar izsaukuma pogām, kas būtu pieejamas ieslodzītajiem. Atrodoties pastaigu laukumā, ieslodzītie tiek uzraudzīti. Pieteicējam, ņemot vērā, ka viņš ir uz mūžu notiesātā persona, kura saskaņā ar Kodeksa 50.^{8} panta pirmo daļu izvietojama atsevišķā slēgtā cietuma blokā ar pastiprinātu uzraudzību, nepieļaujot kontaktus ar ieslodzītajiem, kuri nav notiesāti uz visu mūžu, nepieciešamības gadījumā nevarēja būt problēmu sazināties ar cietuma amatpersonām, klauvējot pie pastaigu laukuma durvīm vai arī pasaucot.

Signalizācijas sistēma nav vienīgā iespēja, kā sazināties ar amatpersonu. Ieslodzītajām personām vienmēr ir iespēja sazināties un izsaukt cietuma amatpersonu, klauvējot pie pastaigu laukuma durvīm vai arī pasaucot. Tāpat pieteicējam pastāvēja iespēja sazināties ar cietuma amatpersonu kameru apgaitas laikā, skaitlisko pārbaužu laikā, ēdiena izsniegšanas laikā, caur kameras logu, pie jebkuras izvešanas no kameras, kā arī rakstiski dienas kārtības noteikumos paredzētajā laikā un kārtībā. Pieteicējs nenorādīja nevienu konkrētu gadījumu, kad viņam cietuma amatpersona nebūtu sasniedzama nepieciešamības gadījumā. Normatīvajos aktos brīvības atņemšanas iestādei nav noteikts pienākums pastaigu laukumos ierīkot izsaukuma pogas.

[4.12] Pieteicējs norāda, ka viņam netika izsniegti personīgās higiēnas līdzekļi nepieciešamajā daudzumā. Tiesa konstatēja, ka strīdus laikposmā pieteicējam mazgāšanas līdzekļi un personīgās higiēnas līdzekļi tika izsniegti 2016.gada 1.novembrī, 2016.gada 1.decembrī, 2017.gada 2.janvārī, 2017.gada 1.februārī, 2017.gada 2.martā, 2017.gada 31.martā, 2017.gada 2.maijā, 2017.gada 1.jūnijā u n 2017.gada 30.jūnijā, 2017.gada 1.augustā, 2017.gada 31.augustā, 2017.gada 2.oktobrī un 2017.gada 2.novembrī, ko pieteicējs apliecinājis ar parakstu.

Tiesa citēja Kodeksa 77.panta septītajā daļā un Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumu Nr.1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām" (turpmāk — noteikumi

Nr.1022) 6.punktā noteikto un konstatēja, kādas mazgāšanas līdzekļu un personīgās higiēnas līdzekļu mēneša normas noteiktas šo noteikumu 3.pielikumā.

Jelgavas cietums sniedza informāciju, ka pieteicējs iesniegumos ir lūdzis papildus izsniegt mazgāšanas līdzekļus un personīgās higiēnas līdzekļus (2017.gada 18.septembra iesniegums Nr.Z-2267 un 2017.gada 13.oktobra iesniegums Nr.Z-2469, atbilde Nr.8/l-Z/2267/2469).

Tiesa secināja, ka pieteicējam mazgāšanas līdzekļi un personīgās higiēnas līdzekļi strīdus laikposmā Jelgavas cietumā tika izsniegti atbilstoši iepriekš minēto normatīvo aktu prasībām. Tiesa arī norādīja, ka Pārvaldei objektīvi nepastāv iespēja pieteicējam palielināt tiesiskajā regulējumā paredzēto ikmēneša mazgāšanas līdzekļu un personīgās higiēnas līdzekļu normu apjomu. Līdz ar to nav konstatējams prettiesiskums cietuma rīcībā, izsniedzot pieteicējam mazgāšanas līdzekļus un personīgās higiēnas līdzekļus strīdus laikposmā atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

[4.13] Pieteikumā norādīts, ka pieteicējam netika nodrošināta iespēja apgūt profesionālo un interešu izglītību praktiskās nodarbībās kopā ar citiem ieslodzītajiem. Tiesa konstatēja, ka pēc Jelgavas cietuma sniegtās informācijas tā rīcībā nav dokumentu, kas apliecinātu pieteicēja izglītību. Pēc pieteicēja vārdiem viņš pēc sestās klases ar vecākiem izbrauca uz Krieviju, kur ieguva pamatizglītību (deviņas klases), bet izglītību apliecinošs dokuments nav saglabājies. Pēc Jelgavas cietuma pieprasījuma tika saņemta informācija no Jelgavas 7.vidusskolas, ka pieteicējam ir sešu klašu izglītība. Pieteicēju, pamatojoties uz viņa iesniegumiem, bija plānots uzņemt Jelgavas vakara (maiņu) vidusskolas 7.klasē (eksternātā). Pirms tam viņš jau trīs reizes bija uzsācis mācības Jelgavas vakara (maiņu) vidusskolas 7.klasē (2013./2014.mācību gads, 2014./2015.mācību gads un 2015./2016.mācību gads), bet pirmajā gadījumā viņš tika atstāts uz otru gadu un otrajā gadījumā tika atskaitīts no mācībām neattaisnoti kavētu mācību stundu dēļ.

Jelgavas cietums informēja, ka savu resursu un iespēju robežās var nodrošināt notiesātos ar materiāliem, kas ļauj notiesātajam pašmācības ceļā apgūt latviešu un angļu valodu, ja notiesātais ir izteicis attiecīgu vēlēšanos. Profesionālās izglītības programmas, kurās varētu iesaistīt ar mūža ieslodzījumu notiesātās persona, šobrīd Jelgavas cietumā netiek īstenotas.

Līdz ar to tiesa secināja, lai gan pieteicējam netika nodrošināta iespēja Jelgavas cietumā apgūt profesionālo izglītību, viņam tika dota iespēja apgūt vispārējo pamatizglītības programmu, bet viņš pret izglītības ieguvi attiecās pavirši. Kaut gan pieteicējam netika dota apgūt profesionālo un interešu izglītību praktiskās nodarbībās kopā ar citiem ieslodzītajiem, tas tiesas ieskatā nav vērtējams kā cilvēktiesību pārkāpums, ņemot vērā, ka pieteicējam bija iespēja piedalīties resocializācijas pasākumos un iegūt pamatizglītību.

[4.14] Pieteicējs norāda, ka viņam netika nodrošināta iespēja veikt ikdienas pastaigas atbilstoša izmēra pastaigu laukumos, kas nav veselībai un dzīvībai bīstami, un kuros ir flora un fauna.

Tiesa konstatēja, ka tiesību normas nenoteic, ka ieslodzījuma vietai būtu jānodrošina ieslodzītajiem pastaigas noteikta izmēra pastaigu laukumos un jānodrošina pastaigu laukumi, kuros būtu fauna un flora. Lietā nav strīda par to, ka Jelgavas cietums ir nodrošinājis pieteicējam iespēju atrasties ārpus kameras. Strīds ir par to, ka pieteicējam netika nodrošināti vēlamie apstākļi pastaigu laukumā. No lietā esošajiem fotoattēliem tiesa konstatēja, ka pastaigu laukumi, uz kuriem tika vests pieteicējs, ir apmierinošā stāvoklī, aprīkoti ar jumtu, kur patverties nelabvēlīgos laika apstākļos, kā arī aprīkoti ar līdztekām, lai varētu pievērsties fiziskām aktivitātēm.

Normatīvajos aktos nav noteikta ne pastaigu laukumu platība, ne arī aprīkojums. Normatīvie akti arī nenoteic, ka pastaigu laukumos būtu jānodrošina flora un fauna, proti, nenoteic cietumam pienākumu apzaļumot pastaigu laukumus un nodrošināt dzīvnieku turēšanu tajos, kā to pieteikumā norādījis pieteicējs.

Tiesa citēja Kodeksa $13.^{2}$ panta pirmajā un ceturtajā daļā, 41.panta pirmajā daļā, $50.^{4}$ panta piektās daļas pirmajā teikumā un $50.^{4}$ panta devītās daļas 5.punktā noteikto.

Saistībā ar pieteikumā minēto, ka pieteicējam nebija iespējas ikdienas pastaigas veikt kopā ar citiem ieslodzītajiem socializēšanās nolūkos, tiesa konstatēja, ka vienā pastaigu laukumā pastaigas laikā notiesātie ar mūža ieslodzījumu var atrasties kopā tikai tādā gadījumā, ja viņi izcieš sodu vienā kamerā. Uz ikdienas pastaigām kameras tiek izvestas katra atsevišķi (katras kameras ieslodzītie tiek izvesti uz atsevišķu pastaigu laukumu), nepieļaujot kontaktus ar citu kameru vai vienību ieslodzītajiem.

Tā kā strīdus laikposmā pieteicējs kamerā sodu izcieta viens pats, arī uz ikdienas pastaigu viņš tika vests viens pats un pastaigas laikā viņam nebija iespēju satikties ar citiem ieslodzītajiem. Turklāt Lēmumā norādīts, ka pieteicējam Jelgavas cietumā tika piedāvāta iespēja atrasties vienā kamerā ar citu uz mūžu notiesāto ieslodzīto, taču viņš no šīs iespējas bija kategoriski atteicies, ka arī Jelgavas cietumā strīdus laikposmā nebija cita notiesātā uz mūžu ar līdzīgu psiholoģisko saderību. Tiesa secināja, ka, ievērojot iekšējo drošību, kā arī to, ka pieteicējs bija atteicies atrasties vienā kamerā ar citu uz mūžu notiesāto un tika izvietots kamerā viens, Jelgavas cietuma rīcība ir tiesiska.

[4.15] Lēmumā norādīts, ka pieteicējs, izciešot sodu Jelgavas cietumā, vērsās ar iesniegumiem un lūdza iekārtot viņu algotā darbā.

Tiesa citēja Kodeksa $56.^{2}$ panta pirmajā un otrajā daļā, $56.^{5}$ panta pirmajā daļā, $50.^{8}$ panta pirmajā daļā un $56.^{6}$ pantā, kā arī Ministru kabineta 2012.gada 17.janvāra noteikumu Nr.63 ,,Kārtība, kādā ar brīvības atņemšanu notiesātos nodarbina par samaksu" 2. un 3.punktā noteikto.

Tā kā Jelgavas cietumā komersanti nenodarbina notiesātos kamerās vai speciāli ierīkotās telpās, ievērojot Kodeksā noteiktās izolācijas prasības, tiesa secināja, ka Jelgavas cietumā nebija iespējas nodrošināt pieteicēju ar algotu darbu. Lai pieteicēju iesaistītu sabiedriski lietderīgā nodarbē, viņš Jelgavas cietumā tika iesaistīts teritorijas labiekārtošanas un uzkopšanas darbos bez darba samaksas rindas kārtībā, uzkopjot savu dzīvojamo kameru.

Tiesa atsaucās uz Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 7.novembra lēmumā Nr.576/2007 secināto, ka notiesāto personu iespējas strādāt ir ierobežotas atkarībā no valsts iespējām un Kodeksa normas neparedz ar brīvības atņemšanu notiesātās personas subjektīvās tiesības nodrošināt ar darbu. Tiesa atsaucās arī uz Satversmes tiesas 2007.gada 14.jūnija spriedumā lietā Nr.2006-31-01 secināto par ieslodzīto nodarbināšanu.

No minētā tiesa secināja, ka notiesāto nodarbinātības mērķis ir nevis peļņas gūšana un iztikas nodrošināšana, bet gan pasākumu kopums, kas soda izpildes ietvaros tiek īstenots, lai palīdzētu notiesātajam saglabāt vai apgūt profesionālās zināšanas un prasmes. Līdz ar to notiesāto nodarbināšanas mērķis ir atšķirīgs no sabiedrībā esošā nodarbinātības mērķa. Ņemot vērtā minēto, tiesa secināja, ka nav atzīstama par prettiesisku Jelgavas cietuma rīcība, nenodrošinot pieteicēju ar algotu darbu.

[4.16] Pieteikumā norādīts, ka pieteicējam netika nodrošināta iespēja patstāvīgi regulēt mākslīgo apgaismojumu kamerā. Tiesa norādīja, ka no normatīvajiem aktiem izriet pienākums ieslodzījuma vietām nodrošināt notiesātos ar mākslīgo apgaismojumu, par ko konkrētajā gadījumā strīds nepastāv, taču tiesību normas nenoteic, ka ieslodzījuma vietai būtu jānodrošina iespēja notiesātajiem pašiem ieslēgt un izslēgt mākslīgo apgaismojumu. Tiesa arī norādīja, ka mākslīgais apgaismojums tiek izmantots diennakts tumšajā laikā, un tā ieslēgšana un izslēgšana, kas ir ieslodzījuma vietas pārziņā, ir vērtējama kā viens no drošības elementiem ieslodzījuma vietā.

[4.17] Pieteicējs sūdzas par to, ka netika nodrošināta iespēja neatrasties režģotā norobežojumā komunikācijas laikā ar cietuma darbiniekiem, tostarp psihologu.

No lietas materiāliem izriet, ka, ievērojot iekšējās drošības prasības, sakarā ar to, ka, tiekoties ar cietuma amatpersonām, darbiniekiem (tajā skaitā psihologu) vai aizstāvjiem, nav paredzēta uzrauga klātbūtne un tā rezultātā nevar nodrošināt ieslodzīto pietiekošu uzraudzību, pārrunu laikā apcietinātie tiek ievietoti pieņemšanas telpas norobežotā platībā.

Tiesa citēja Ministru komitejas ieteikuma Rec(2003)23 dalībvalstīm par cietuma administrācijas izturēšanos pret uz mūžu ieslodzītajiem un ilgtermiņa ieslodzītajiem 19.a.apakšpunktā, Kodeksa 50.^{8} pirmajā daļā un Pārvaldes apstiprinātās 2007.gada 28.februāra kārtības Nr.1/12-1.kārt „Apcietināto un notiesāto uzraudzības kārtība ieslodzījuma vietās" 4.punktā noteikto.

Tiesa atzina, ka pieteicēja ievietošana restotā norobežojumā tikšanās laikā ar cietuma pārstāvi nevar radīt cilvēktiesību aizskārumu. Ievērojot iekšējās drošības prasības, un to, ka tiekoties ar cietuma pārstāvjiem, nav paredzēta uzrauga klātbūtne, nav iespējams nodrošināt apcietināto personu pietiekošu uzraudzību. Tam ir leģitīms mērķis – personu drošības nodrošināšana un ieslodzītā uzraudzība, tajā pašā laikā nodrošinot nepieciešamo kustību brīvību bez roku un kāju dzelžiem un iespēju brīvi komunicēt ar aizstāvi. Šādas tikšanās ar aizstāvi, cietuma pārstāvi vai psihologu vienatnē mērķis nav nodrošināt neierobežotu pārvietošanās brīvību pa telpu. Atrašanās šādā telpā parasti nenotiek ilgstoši. Tātad minētie apstākļi nerada būtisku cilvēktiesību aizskārumu.

[4.18] Pieteicējs norāda, ka viņam nebija iespējas saņemt pilnvērtīgu uzturu, kas atbilst viņa reliģiskajai pārliecībai. Tiesa konstatēja, ka strīdus laikposmā pieteicējs ar iesniegumiem par uztura normas maiņu ir vērsies divas reizes. 2016.gada 6.decembra iesniegumā viņš lūdza nodrošināt ar uztura normu Nr.4 (veģetārā pārtika), vienlaikus atsakoties no krišnaītiem paredzētās uztura normas, kura tika noteikta, pamatojoties uz pieteicēja 2014.gada 31.marta iesniegumu. Minētajā iesniegumā pieteicējs bija lūdzis saskaņā ar viņa reliģisko pārliecību izsniegt veģetāro uzturu, kura sastāvā neietilpst gaļas, zivju, olu, ķiploku, melnās tējas un kafijas produkti, kā arī dzīvnieku izcelsmes tauki. 2017.gada 19.septembrī pieteicējs iesniedza iesniegumu, kurā lūdza nomainīt viņam uztura normu no veģetārās uztura normas uz krišnaītu uztura normu. Pamatojoties uz pieteicēja iesniegumu, no 2017.gada 30.septembra viņam bija noteikta krišnaītu uztura norma. Jelgavas cietums sniedza informāciju, ka krišnaītiem tiek piedāvāts uzturs, kurš atšķirībā no veģetārā uztura nesatur arī melno tēju, ķiplokus un sīpolus.

No minētā tiesa secināja, ka Jelgavas cietums pieteicējam nodrošināja uztura normu saskaņā ar tiesisko regulējumu un viņa iesniegumos norādīto, turklāt pieteicējs nenorāda nevienu konkrētu gadījumu, kad viņš būtu lūdzis nomainīt uztura normu un tas nebūtu izdarīts.

Tiesas ieskatā Jelgavas cietumam bija apgrūtinoši nodrošināt pieteicēja pieprasīto uzturu, jo pieteicējs nav korekti noformulējis, kāda ir viņa reliģiskā pārliecība, viņš tikai periodiski lūdzis nomainīt uztura normas.

[4.19] Pieteikumā minēts, ka nebija iespējas saņemt garīgo aprūpi atbilstoši reliģiskajai pārliecībai. Saskaņā ar Jelgavas cietuma sniegto informāciju pieteicējs individuālās pārrunas laikā ar Jelgavas cietuma kapelānu /pers. B/ nebija spējīgs nodefinēt savu reliģisko pārliecību, līdz ar to Jelgavas cietumam nav informācijas, kāda ir pieteicēja reliģiskā pārliecība. Ņemot vērā to, ka pieteicējs ir rakstījis iesniegumus dažādu reliģisko konfesiju pārstāvjiem, tiesa secināja, ka viņam nepiemīt viena pastāvīga reliģiskā pārliecība.

Jelgavas cietums sniedza arī informāciju, ka strīdus laikposmā pieteicējs ir ticies ar dažādu konfesiju garīdzniekiem - Romas katoļu baznīcas, Pareizticīgo baznīcas, Luterāņu baznīcas, Septītās dienas Adventistu baznīcas pārstāvjiem. Pieteicējs bija izteicis vēlēšanos tikties arī ar musulmaņu ticības pārstāvjiem, bet šī tikšanās nenotika, jo pieteicējs atteicās rakstīt motivācijas vēstuli uz Islāma kultūras centru. Ņemot vērā, ka pieteicēja reliģiskā pārliecība nav nosakāma, nav iespējams sniegt atbildi, vai viņš ir ticies ar savas ticības garīdznieku minētajā laikposmā un cik bieži šādas tikšanās ir bijušas.

Līdz ar to tiesa secināja, ka kritiski vērtējams pieteicēja norādītais, ka viņam strīdus laikposmā Jelgavas cietumā nebija iespējas saņemt garīgo aprūpi atbilstoši reliģiskajai pārliecībai.

[4.20] Pieteikumā norādīts, ka pieteicējam nebija iespējas izmantot cietuma īpašumā esošu ūdens sildītāju. Tiesa konstatēja, ka normatīvie akti neuzliek pienākumu cietumam nodrošināt ieslodzītos ar elektrisko ūdenssildītāju.

Elektrisko ūdenssildītāju ir atļauts iegādāties par personiskajiem līdzekļiem.

Tiesa citēja Kodeksa 50.[4] panta septītās daļas 3.punktā un noteikumu Nr.423 8.pielikuma 13.punktā, kā arī 11.pielikuma 8.punktā noteikto un secināja, ka lietā nav konstatējama Jelgavas cietuma prettiesiska faktiskā rīcība.

[4.21] Pieteicējs norāda, ka viņam strīdus laikposmā Jelgavas cietumā netika nodrošinātas tiesības uz sarakstes neaizskaramību ar radiniekiem un netika nodrošināta iespēja nosūtīt privātās vēstules par valsts līdzekļiem.

Tiesa citēja Kodeksa 50.panta ceturtajā daļā noteikto un secināja, ka ieslodzījuma vietā notiesātā sarakstes izdevumus ar privātpersonām sedz pats notiesātais, arī pieteicējs.

[4.22] Tiesa arī konstatēja, ka pieteicējam, atrodoties Jelgavas cietumā strīdus laikposmā, bija iespējams piedalīties sociālās rehabilitācijas pasākumos, kurus organizēja dažādas reliģiskās organizācijas un sabiedriskās organizācijas. Pasākumu laikā pieteicējam bija iespēja īstenot saskarsmi ar citiem ieslodzītajiem. Tiesa konstatēja, ka pieteicējs strīdus laikposmā atbilstoši tiesiskajam regulējumam nav īstenojis Kodeksā garantētas tiesības izmantot tikšanos ar radiniekiem vai citām personām. Pieteicējam Jelgavas cietumā netika liegta iespēja veikt telefonsarunas, rakstīt vēstules, skatīties televizoru, lasīt grāmatas, avīzes un žurnālus, kā arī sarunāties ar kompetentām resocializācijas personām, psihologu, sociālo darbinieku, kapelānu un citiem resocializācijas īstenošanas speciālistiem. Pieteicējam bija iespēja pavadīt laiku ārpus kameras - atpūtas telpā, kurā pieteicējam bija arī iespēja kontaktēties ar citiem ieslodzītajiem, un pieteicējs šo iespēju izmantoja.

Tiesa pieteicēja norādīto, ka viņam netika nodrošināta iespēja piedalīties resocializācijas pasākumos, vērtēja kā pieteicēja subjektīvo viedokli, kas neatbilst Pārvaldes pārbaudes gaitā konstatētajiem pieteicēja resocializācijas īstenošanas faktiskajiem apstākļiem.

[4.23] Tiesa secināja, ka tai nav pamata konstatēt prettiesisku iestādes faktisko rīcību, kas būtu radījusi būtisku pieteicēja cilvēktiesību aizskārumu laikā no 2016.gada 1.novembra līdz 2017.gada 1.novembrim atrodoties Jelgavas cietuma kamerās /numurs 3/, /numurs 1/ un /numurs 2/. Nepastāvot prettiesiskai iestādes faktiskajai rīcībai, nav pamata skatīt jautājumu par atlīdzinājuma noteikšanu. Tiesa secināja, ka pieteicēja pieteikums ir noraidāms pilnībā.

[4.24] Pieteicējs tika atbrīvots no valsts nodevas samaksas. Tā kā pieteikums ir noraidāms, pieteicējam atbilstoši Administratīvā procesa likuma 126.panta ceturtajā daļā noteiktajam uzliekams pienākums samaksāt valstij valsts nodevu pilnā apmērā.

[5] Pieteicējs par tiesas spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību, kurā norādīts turpmāk minētais.

[5.1] Tiesa neņēma vērā, ka citās lietās pieteicējs ir atbrīvots no valsts nodevas samaksas. Uzliekot pieteicējam pienākumu samaksāt valsts nodevu, tiesa pienācīgi neizvērtēja Administratīvā procesa likuma 126.panta piektajā daļā norādītos apstākļus.

[5.2] Tiesa neņēma vērā, ka kameru logu izmēri neatbilst Ministru kabineta 2009.gada 3.februāra noteikumu Nr.102 „Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 211-08 „Daudzstāvu daudzdzīvokļu dzīvojamie nami”” 44.punkta un Ministru kabineta 2015.gada 30.jūnija noteikumu Nr.340 „Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 211-15 „Dzīvojamās ēkas”” 40.punkta prasībām. Kameras netika nodrošinātas ar dabisko apgaismojumu un insolāciju vismaz 2,5 stundas dienā. Tiesas norāde uz meteoroloģiskajiem pētījumiem ir absurda.

[5.3] Ieslodzījuma vietās, tostarp Jelgavas cietumā, sistemātiski tiek konstatēti cilvēktiesību pārkāpumi. Tiesa neņēma vērā, ka iestāde apzināti pieteicēju pakļāva morālām un fiziskām ciešanām.

[5.4] Kamerā Nr./numurs 2/ svaigais āra gaiss nevar iekļūt, jo saskaņā ar fizikas likumiem āra gaiss telpā ieplūst tuvāk grīdai, bet siltais gaiss no telpas izplūst tuvāk griestiem. Tāpēc kamerā Nr./numurs 2/ ieplūst tikai piesārņotais un siltais gaiss. Jelgavas cietuma kameras projektētas tā, lai tajās nekad neiespīdētu saule.

[5.5] Tiesa nepamatoti pieteicēja tiesību aizskārumu nevērtēja kā ilgstošu un būtisku. Tiesai bija jāņem vērā, ka krimināltiesībās par īslaicīgu darba nespēju tiek uzskatīta darba nespēja līdz 21 dienai.

[5.6] Tiesa nepamatoti norāda, ka pieteicējam mākslīgā apgaismojuma bija par daudz. Pieteicējs par to nav sūdzējies. Ja pieteicējam naktī jādodas uz tualeti, naktī ir nepieciešama gaisma, bet gulēšana gaismā vai ilgstoša atrašanās telpā, kurā ir tikai mākslīgais apgaismojums, ietekmē veselību. Tāpēc pieteicējam patstāvīgi bija nepieciešams regulēt gaismu.

[5.7] Izvērtējot argumentu par pastaigu laukumu izsaukuma pogām, tiesa neņēma vērā, ka neprognozējamās situācijās, kad palīdzību nepieciešams saņemt nekavējoši, saukšana vai klauvēšana nav iespējama. Šādi gadījumi ir nekontrolēta vēdera izeja vai vemšana, astmas lēkmes, anafilaktiskais šoks, insults, infarkts, miokarda infarkts. Trauksmes pogas neesība pastaigu laukumos pieteicējam atņēma drošības sajūtu, pieteicējs izjuta stresu un pastāvīgas bailes. Tādējādi pieteicējs tika pakļauts fiziskām un morālām ciešanām.

Tiesa neņēma vērā, ka pastaigu laukumi ir apjozti ar metāla sienām, tiem ir ar metāla sietu noslēgti griesti, laukumi ir aptuveni 3mx8m lieli. Šādas pastaigu telpas nav izmantojamas ikdienas pastaigām. Pastaigu laukumu grīdas ir veidotas no režģiem, kas ziemā un mitrā laikā ir slideni, tādējādi pastaigas sliktos laika apstākļos nav iespējamas.

[5.8] Pieteicējs saskaņā ar Jelgavas cietuma rīkojumu un grafiku katru otro dienu uzkopa kameru. Saskaņā ar grafiku pieteicējs vismaz divas reizes nedēļā sportoja. Lai gan karstā ūdens padeve kamerā bija diezgan regulāra, kamerā nav iespējams pilnvērtīgi un atbilstoši cilvēka cieņai nomazgāties.

[5.9] Tiesa virspusēji izvērtēja pieteicēja resocializācijas iespējas. Koncertu laikā nav atļauts un pieņemts kontaktēties ar citiem ieslodzītajiem. Pasākumus cietumā rīko tikai kristīgās konfesijas, bet pieteicēja reliģiskā pārliecība ir pretēja kristietībai. Pieteicējs nav nodrošināts ar apmaksātu darbu, algai pielīdzinātus maksājumus nesaņem. Pieteicējam nav

naudas pasta sūtījumiem, telefona zvaniem. Pieteicējs ieslodzījumā atrodas viens, viņam nav iespēju kontaktēties ar citiem ieslodzītajiem. Vienīgie pieteicēja radinieki dzīvo Krievijā. Nav saprotams, kāpēc cietums nerealizē profesionālās izglītības programmas, līdzekļu trūkums to neattaisno.

[5.10] Cietums pieteicējam izsniedz tēju, bet viņam nav iespējas to pagatavot, jo nav elektriskā ūdens sildītāja, un verdošs ūdens pieteicējam netiek izsniegts. Pieteicējam nav naudas, lai samaksātu par tējkannu un elektroenerģiju. Līdz ar to pieteicējs nesaņem pilnvērtīgu uzturu.

[5.11] Tiesa neņēma vērā lietā A420330516 secināto par pieteicēja nenodrošināšanu ar pietiekamu dabisko apgaismojumu. Apgaismojuma trūkuma dēļ pieteicējam pasliktinājās redze. Tas konstatēts ārsta apmeklējumā 2016.gada 28.decembrī.

[5.12] Lietā nepieciešams noteikt ekspertīzi, kurā tiek novērtēta cietuma ventilācijas sistēmas darbības efektivitāte.

[6] Pārvalde paskaidrojumā par apelācijas sūdzību norāda, ka pārsūdzētais spriedums ir pamatots.

[7] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 304.panta pirmo daļu Administratīvā apgabaltiesa lietu izskatīja rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[8] Pārbaudījusi un izvērtējusi lietas materiālus, Administratīvā apgabaltiesa secina, ka apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[9] Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa kopumā ir pareizi novērtējusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus un pamatoti secinājusi, ka konkrētajos apstākļos nav konstatējams būtisks pieteicēja cilvēktiesību ierobežojums, tādēļ pārsūdzēto iestādes faktisko rīcību nevar atzīt par prettiesisku. Tiesa pamatoti arī secināja, ka pieteicējam nav nosakāms atlīdzinājums par Pārvaldes konstatēto Jelgavas cietuma prettiesisko rīcību. Apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma daļā (*sk. šā sprieduma 4.1.-4.3., 4.5., 4.7.-4.23.punktu*) ietvertajam vērtējumam un atkārtoti tos pašus argumentus nenorāda.

[10] Administratīvā apgabaltiesa vispārīgi piekrīt pieteicējam, ka kamerā nodrošinātais apgaismojums var tikt vērtēts kontekstā ar iespējamām negatīvām sekām uz ieslodzītās personas veselību, taču šādu negatīvu seku konstatēšanai nav pietiekami ar personas apgalvojumiem. Izskatāmajā lietā nav pierādījumu tam, ka strīdus periodā pieteicēja redze ir pasliktinājusies.

Lietā Nr.A420330516, kurā pieteicējs norādīja uz redzes pasliktināšanos saistībā ar nepietiekamu kameras apgaismojumu laikā līdz 2016.gada 7.septembrim, Administratīvā apgabaltiesa 2017.gada 7.decembra spriedumā ir konstatējusi, ka kopš 2012.gada 16.augustā veiktās redzes pārbaudes 2016.gada 28.decembrī pieteicēja redze nav būtiski pasliktinājusies, līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka dabiskā apgaismojuma nepietiekamība kamerā būtu ietekmējusi pieteicēja redzi.

Pārvalde izskatāmajā lietā norāda, ka 2017.gadā pieteicējs vienu reizi, t.i., 2017.gada 27.jūlijā ir vērsies cietuma Medicīnas daļā, izsakot vēlmi veikt redzes pārbaudi ārpus ieslodzījuma vietas un viņam izskaidrota kārtība, kādā tas jādara. Administratīvās apgabaltiesas rīcībā nav ziņu par to, ka pieteicējs šādu pārbaudi būtu veicis, līdz ar to apgabaltiesai nav pamata atzīt, ka kopš 2016.gada 28.decembra pieteicēja redze būtu pasliktinājusies. Arī apelācijas sūdzībā pieteicējs atsaucas tikai uz 2016.gada 28.decembra redzes pārbaudē konstatēto. Līdz ar to nav pamata atzīt, ka nepietiekams dabiskais apgaismojums cietuma kamerā būtu ietekmējis pieteicēja redzi.

Savukārt attiecībā uz pieteicēja veselības aprūpi Jelgavas cietumā 2016.gadā ir stājies spēkā Administratīvās rajona tiesas 2017.gada 30.augusta spriedums lietā Nr.A420330716, ar kuru spriedumu noraidīts pieteicēja pieteikums par Jelgavas cietuma faktiskās rīcības, nenodrošinot pieteicējam atbilstošu veselības aprūpi sakarā ar kāju nagu problēmām, atzīšanu par prettiesisku.

Ņemot vērā minēto, nav pamata uzskatīt, ka nepietiekams dabiskais apgaismojums būtu ietekmējis pieteicēja veselības stāvokli.

[11] Pieteicēja ieskatā tiesa nepamatoti neņēma vērā, ka kameru logu izmēri neatbilst Ministru kabineta 2009.gada 3.februāra noteikumu Nr.102 „Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 211-08 „Daudzstāvu daudzdzīvokļu dzīvojamie nami”” 44.punkta un Ministru kabineta 2015.gada 30.jūnija noteikumu Nr.340 „Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 211-15 „Dzīvojamās ēkas”” (turpmāk – noteikumi Nr.340) 40.punkta prasībām. Kameras netika nodrošinātas ar dabisko apgaismojumu un insolāciju vismaz 2,5 stundas dienā.

Administratīvā apgabaltiesa konstatē, ka minēto Ministru kabineta noteikumu prasību attiecināmība uz Jelgavas cietuma kamerām ir izvērtēta administratīvajā lietā Nr.A420330516, kurā tika izskatīts pieteicēja prasījums par atlīdzinājumu sakarā ar nepietiekamu dabisko apgaismojumu Jelgavas cietuma /Numurs A/.

as kamerā /numurs 3/. Administratīvā apgabaltiesa 2017.gada 7.decembra spriedumā minētajā lietā neizslēdza iespēju šo būvnormatīvu attiecināt arī uz ieslodzījuma vietām, un praksē Administratīvā apgabaltiesa šādu pieeju arī ir atzinusi par pieļaujamu (*sk. Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 9.jūlija spriedumu lietā Nr.A420423713 un 2015.gada*

9.marta spriedumu lietā Nr.A420651711). Tomēr jāņem vērā, ka saskaņā ar noteikumu Nr.340 2.punktu daudzstāvu daudzdzīvokļu dzīvojamo namu un mazstāvu dzīvojamo māju būvprojekti, kuri noteiktā kārtībā izstrādāti vai iesniegti saskaņošanai būvvaldē līdz šo noteikumu spēkā stāšanās dienai, atbilstoši attiecīgajā laikposmā piemēroto normatīvo aktu prasībām, nav jāpārstrādā atbilstoši Latvijas būvnormatīvā LBN 211- 15 „Dzīvojamās ēkas" noteiktajām prasībām. No minētā izriet, ka noteikumu Nr.340 prasības ir attiecināmas uz no jauna būvējamo ēku būvprojektiem, bet nav attiecināmas uz tādām ēkām, kas nodotas ekspluatācijā atbilstoši tām būvnormatīvu prasībām, kad tās tika celtas. Tātad noteikumu Nr.340 40.punktā paredzētā logu ailu laukumu attiecība pret grīdas laukumu nav attiecināma uz Jelgavas cietumu.

Līdzīgi secinājumi par Ministru kabineta 2009.gada 3.februāra noteikumu Nr.1 0 2 „Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 211-08 „Daudzstāvu daudzdzīvokļu dzīvojamie nami"" piemērošanu ir norādīti Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 7.jūlija spriedumā lietā Nr.A420384514.

Administratīvā apgabaltiesa uzskata, ka arī izskatāmajā lietā nav pamata nonākt pie atšķirīgiem secinājumiem, līdz ar to minētais pieteicēja arguments nav pamatots.

[12] Administratīvā apgabaltiesa no lietas Nr.A420214417 ir pieprasījusi un izskatāmajai lietai pievienojusi 2018.gada 4.decembra būves tehniskās ekspertīzes atzinuma kopiju (*lietas 2.sējuma 178.-185.lapa*). Šajā atzinumā konstatēts, ka Jelgavas cietuma /numurs A/.vienības /numurs X/.stāva telpu ventilācija ir izveidota kā piespiedu ventilācijas sistēma. Gaiteņos ir izveidota pieplūdes un nosūces cauruļvadu sistēma. Kamerā Nr./numurs 4/ un citās telpās pieplūdes gaisa atveres daļēji aiztaisītas ar dažādiem priekšmetiem, līdz ar to nav pietiekamas gaisa pieplūdes telpās. Saskaņā ar darba grafiku ventilācijas sistēma darbojas katru dienu nepārtraukti. Kamerā Nr./numurs 4/ netika konstatēti tabakas dūmi, ja tiek smēķēts kamerā Nr./numurs 5/. Arī gaitenī pie kameras Nr./numurs 4/ netika konstatēta tabakas izstrādājumu dūmu koncentrācija. Pastaigu laukumā dūmu koncentrāciju nevarēja just, kad uz jumta divu pastaigu laukumu attālumā tika aizsmēķēta cigarete.

Administratīvā apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējs 2017.gada 31.augustā ir sūdzējies par to, ka 30.augustā pēc viņa lūguma netika atvērts koridora logs, pieteicējs jūtas slikti (*lietas 1.sējuma 165.lapa*). Uz šo iesniegumu atbilde sniegta 2017.gada 26.septembrī (*lietas 1.sējuma 166.lapa*), norādot, ka cietuma kamerās visu diennakti darbojas piespiedu ventilācija. Tā kā vēl nav sākusies apkures sezona, lai nepieļautu siltuma zudumu, logi tiek atvērti, lai izvēdinātu korpusa gaiteņus.

Administratīvā apgabaltiesa arī konstatē, ka Jelgavas cietuma 2017.gada 1.decembra vēstulē pieteicējam (*lietas 1.sējuma 249.lapa*) norādīts, ka pieteicēja kamera ir aprīkota ar divpusēju ventilācijas sistēmu un šī ventilācijas sistēma ir darba kārtībā.

No minētajiem pierādījumiem Administratīvā apgabaltiesa secina, ka Jelgavas cietumā strīdus periodā pastāvīgi darbojās ventilācijas sistēma, kaut arī atsevišķās kamerās tā ir bijusi aizklāta ar dažādiem priekšmetiem. Savukārt no cietuma 2017.gada 1.decembra vēstules pieteicējam izriet, ka viņa kamerā ventilācijas sistēma bija darba kārtībā.

Pieteicējs norāda, ka kamerā Nr./numurs 2/ svaigais āra gaiss nevar iekļūt, tajā ieplūst tikai piesārņotais un siltais gaiss. Administratīvā apgabaltiesa tam nevar piekrist, jo no lietā esošās informācijas izriet, ka kameras Nr./numurs 2/ logs atrodas pretī gaiteņa stikla bloku logam, kurš aprīkots ar vēdlodziņu. Tādējādi, ja abi minētie logi ir atvērti, kamera Nr./numurs 2/ tiek vēdināta. Šāda vēdināšanas sistēma, protams, nav tik efektīva, kā situācijā, kad kameras logs ierīkots ēkas ārsienā, taču nav pamata uzskatīt, ka kameras Nr./numurs 2/ dabiskā vēdināšana vispār nebūtu iespējama.

Ņemot vērā minēto, Administratīvā apgabaltiesa secina, ka nav pamatots pieteicēja arguments par nepietiekamu kameru ventilāciju.

[13] Pieteicējs norāda, ka viņam netika nodrošināta iespēja nosūtīt privātas vēstules par valsts līdzekļiem.

Kodeksa 50.panta ceturtā daļa noteic, ka notiesāto sarakste ar Tiesībsarga biroju, Apvienoto Nāciju Organizācijas vai Eiropas Padomes cilvēktiesību institūcijām, Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisiju, prokuratūru, tiesu, procesa virzītāju, ārstniecības iestādi, kā arī notiesātā ārvalsts pilsoņa sarakste ar savas valsts diplomātisko vai konsulāro pārstāvniecību vai tās valsts diplomātisko vai konsulāro pārstāvniecību, kura pilnvarota pārstāvēt viņa intereses, tiek segta no brīvības atņemšanas iestādes līdzekļiem. Notiesātā sarakste ar citām valsts un pašvaldību institūcijām tiek segta no brīvības atņemšanas iestādes līdzekļiem, ja notiesātā personiskās naudas kartē nav līdzekļu un notiesātais apstrīd šo iestāžu izdotu administratīvo aktu vai faktisko rīcību vai nosūta iesniegumu valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības saņemšanai.

Administratīvā apgabaltiesa secina, ka ne Kodekss, ne arī citas tiesību normas neparedz notiesāto personu tiesības uz privātās sarakstes izdevumu segšanu no brīvības atņemšanas iestādes vai valsts budžeta līdzekļiem. Līdz ar to pieteikums arī šajā daļā ir noraidāms.

[14] Pieteicējs apelācijas sūdzībā norāda, ka saskaņā ar Jelgavas cietuma rīkojumu un grafiku viņš katru otro dienu uzkopa kameru un vismaz divas reizes nedēļā sportoja, bet kamerā nav iespējams pilnvērtīgi un atbilstoši cilvēka cieņai nomazgāties.

Administratīvā apgabaltiesa norāda, ka pieteicējam strīdus periodā tika nodrošināts tiesību normās – noteikumu Nr.423 19.punktā – paredzētā iespēja reizi nedēļā nomazgāties dušā. Turklāt kamerā bija nodrošināta gan aukstā ūdens padeve, gan arī karstā ūdens padeve katru dienu trīs reizes dienā pa 30 minūtēm. Tātad pieteicējam vēl jo vairāk bija iespējams, saprātīgi plānojot savu laiku, nepieciešamības gadījumā nodrošināt personisko higiēnu. Minētais nenozīmē, ka tādējādi tiek aizstāts dušas apmeklējums. Ir runa tikai par papildu iespējām, kas uzlabo apcietinājuma apstākļus, un pieteicējam šādas papildu iespējas bija.

[15] Pieteicējs norāda, ka viņam tiek izsniegta tēja, bet viņam nav iespējas to pagatavot, jo nav elektriskā ūdens sildītāja, un verdošs ūdens pieteicējam netiek izsniegts. Pieteicējam nav naudas, lai samaksātu par tējkannu un elektroenerģiju. Līdz ar to pieteicējs nesaņem pilnvērtīgu uzturu.

Administratīvā apgabaltiesa šo argumentu uzskata par nepamatotu. Lietā nav strīda, ka Jelgavas cietums ir ņēmis vērā pieteicēja iesniegumos norādīto par produktiem, ko viņš uzturā nelieto un ir nodrošinājis pieteicējam attiecīgo uztura normu. Jelgavas cietums ir ņēmis vērā arī pieteicēja iesniegumos norādītās izmaiņas attiecībā uz nevēlamajiem produktiem. Taču no normatīvajiem aktiem neizriet cietuma pienākums ārpus ēdienreizēm pieteicēju nodrošināt ar verdošu ūdeni vai elektrisko ūdens sildītāju, lai pieteicējs pats varētu pagatavot tēju. Līdz ar to pieteicējs nepamatoti norāda, ka viņš nav saņēmis pilnvērtīgu uzturu.

Pieteicējs papildu paskaidrojumā apgabaltiesai, kā arī iebildumos par Pārvaldes paskaidrojumu pirmās instances tiesai (*lietas 1.sējuma 210.-227.lapa*) norāda, ka ēdienreizēs viņam tika izsniegta tēja ar pievienotu cukuru, kā arī norāda citus iebildumus par viņam izsniegto uzturu. Apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējs Lēmumā izvērtētajos iesniegumos Pārvaldei (*lietas 1.sējuma 56.- 64.lapa*) ir sūdzējies tikai par to, ka viņam netiek nodrošināts reliģiskajai pārliecībai atbilstošs uzturs, citus iebildumus par uzturu pieteicējs šajos iesniegumos nav izteicis. Līdz ar to apgabaltiesa nevērtē tos pieteicēja argumentus, kuri norādīti tikai tiesā.

[16] Pirmās instances tiesa pamatoti secināja, ka Jelgavas cietumam nebija jānodrošina pieteicējam pastaigu laukumā signalizācijas sistēmu (izsaukuma pogu). Tiesas ieskatā šādas izsaukuma sistēmas neesība būtiski neaizskar pieteicēja cilvēktiesības. Apelācijas sūdzībā norādītie apsvērumi par iespējamo drošības apdraudējumu ir tīri hipotētiski, tāpēc nav ņemami vērā. Pieteicējs nav norādījis nevienu nopietni vērā ņemamu apstākli, kas liecinātu, ka strīdus periodā būtu apdraudēta pieteicēja drošība un veselība tā iemesla dēļ, ka pieteicējs nav varējis sazināties ar cietuma personālu, izmantojot izsaukuma pogu.

[17] Pieteicējs norāda, ka tiesa neņēma vērā pastaigu laukumu stāvokli. Pastaigu laukumi ir apjozti ar metāla sienām, tiem ir ar metāla sietu noslēgti griesti, laukumi ir aptuveni 3mx8m lieli. Šādas pastaigu telpas nav izmantojamas ikdienas pastaigām. Pastaigu laukumu grīdas ir veidotas no režģiem, kas ziemā un mitrā laikā ir slideni, tādējādi pastaigas sliktos laika apstākļos nav iespējamas.

Administratīvā apgabaltiesa no lietā esošajiem fotoattēliem konstatē, ka Jelgavas cietuma pastaigu laukumi no augšpuses ir nodalīti ar metāla režģi, fotogrāfijās redzami arī pastaigu laukumi ar metāla režģa grīdu. Fotogrāfijās arī redzams, ka pastaigu laukumus no visiem sāniem ieskauj sienas, līdz ar to pieteicējs pamatoti norāda, ka pastaigu laukumos nebija iespējams vērot dabu – floru vai faunu. Taču, tā kā saskaņā ar pieteicēja paskaidroto pastaigu laukumi ir aptuveni 24 m^2 lieli, bet pieteicējs strīdus periodos viens dzīvoja kamerās, kurās nebija pārapdzīvotības, un arī uz pastaigām tika vests viens, Administratīvā apgabaltiesa secina, ka pastaigu laukumu izmēri pieteicējam nodrošināja nepieciešamo kustību brīvību. Pieteicējs pastaigu laukumos varēja baudīt svaigu gaisu un telpu, kas nav pieblīvēta ar mēbelēm. Līdz ar to secināms, ka viņam bija nodrošināta vides maiņa.

[18] Pretēji pieteicēja apgalvojumam tiesa ir noskaidrojusi, kādu iemeslu dēļ pieteicējs tikšanās laikā ar kapelānu, psihologu vai citām garīgās aprūpes personām tika ievietots pieņemšanas telpas norobežotā daļā – slēgtā metāla režģa konstrukcijā. Šādu nepieciešamību pamato cietuma drošības prasības. Līdz ar to pieteicēja arguments par viņa ievietošanu *krātiņā* nav pamatots.

[19] Administratīvā apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējs 2017.gada 1.jūnija iesniegumā (*lietas 1.sējuma 185.lapa*) ir sūdzējies par sadzīves apstākļiem kamerā Nr./numurs 1/, norādot, ka kameras grīdas segums pūst un smird, kamerā ir viens logs, kas nenodrošina pietiekamu dabisko apgaismojumu. Lietā nav strīda par to, ka likumā noteiktā termiņā pieteicējam atbilde uz šo iesniegumu nav sniegta. Dabiskais apgaismojums kamerā Nr./numurs 1/ ir izvērtēts tiesā pārsūdzētajā Lēmumā un apgabaltiesa šo izvērtējumu, kā arī pirmās instances tiesas attiecīgos secinājumus, kam apgabaltiesa pievienojās, uzskata par pareiziem. Savukārt atbilde uz 2017.gada 1.jūnija iesniegumu daļā par kameras Nr./numurs 1/ grīdas stāvokli pieteicējam nav sniegta, taču konkrētajā pieteikumā pieteicējs nav tiesai sūdzējies par kameras Nr./numurs 1/ grīdas stāvokli. No minētā apgabaltiesa secina, ka pieteicējs 2018.gadā šīs kameras grīdas stāvokli vairs neuzskatīja par būtisku aizskārumu. Ņemot vērā minēto, Administratīvā apgabaltiesa secina, ka neatbildēšana uz pieteicēja iesniegumu nav radījusi būtisku pieteicēja tiesību aizskārumu.

Pieteicējs apelācijas sūdzībā norāda, ka Jelgavas cietums apzināti viņu pakļāva morālām un fiziskām ciešanām. Apgabaltiesa ņem vērā, ka situācija, kāpēc pieteicējs atradās kamerā ar nepietiekamu dabisko apgaismojumu, bija saistīta ar Jelgavas cietuma telpu plānojumu, nevis apzinātu cietuma administrācijas rīcību. Proti, nav pamata atzīt, ka pieteicējam ar nolūku tika radīti nelabvēlīgi apstākļi. Līdz ar to nav konstatējams Jelgavas cietuma administrācijas nodoms pazemot pieteicēju vai speciāli viņam radīt cietsirdīgus apstākļus.

Tā kā kamerā Nr./numurs 2/, kuras platība ir 17,1 m^2, bija nodrošināts mākslīgais apgaismojums – divas 36 W luminiscences spuldzes un divas 58 W luminiscences spuldzes –, tiesa secina, ka dabiskā apgaismojuma trūkumu šajā kamerā kompensēja mākslīgais apgaismojums. Turklāt pieteicējam kamerā nebija jāatrodas nepārtraukti, proti, saskaņā ar pieteicēja norādīto viņš regulāri devās uz pastaigu laukumu, piedalījās arī sporta nodarbībās. Tātad nevar uzskatīt, ka

pieteicējs visu diennakts gaišo laiku bija spiests uzturēties kamerā, kurā nav nodrošināts pietiekams dabiskais apgaismojums.

[20] Izvērtējot tiesu praksi saistībā ar atlīdzinājuma noteikšanu par to, ka ieslodzītā persona kamerā netika nodrošināta ar pietiekamu dabisko apgaismojumu, apgabaltiesa konstatē, ka tikai vienā gadījumā (lietā Nr. A420275814) persona ir saņēmusi atlīdzinājumu par šo vienu konstatēto pārkāpumu. Taču tiesu praksē pamatā atlīdzinājums naudā tiek noteikts gadījumos, kad ir bijis konstatēts vairāku apstākļu kopums, piemēram, lietās Nr. A42746109, A420169816, A420137116, A420384514, A420160416, A420214715, A420276913 un A420284513. Savukārt lietās Nr. A420406613, A420330516 un 420298016 dabiskā apgaismojuma nepietiekamība pati par sevi nav atzīta par smagu tiesību aizskārumu, kas būtu pamats morālā kaitējuma atlīdzināšanai naudas izteiksmē.

Apgabaltiesa ņem vērā to, ka pieteicējs kamerā Nr./numurs 2/, kurā viņam netika nodrošināts dabiskais apgaismojums, ir uzturējies kopumā 90 dienas, kas ir ievērojami īsāks laika posms, nekā lietā Nr.A420275814 konstatētais laika posms, par ko personai tika piešķirts atlīdzinājums naudas izteiksmē.

Lietās, kurās tiek vērtēti apstākļi ieslodzījuma vietā, to vērtējums ir ļoti relatīvs un atkarīgs no personas individuālajiem apstākļiem, kā arī apstākļu kopējās kumulatīvās ietekmes (*sk. Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2016.gada 30.novembra sprieduma Nr.SKA-713/2016 9.punktu, 2017.gada 28.aprīļa sprieduma Nr.SKA-586/2017 10.punktu*).

Tādējādi tas vien, ka līdzšinējā tiesu praksē vienā gadījumā ir piespriests atlīdzinājums naudas izteiksmē, nevar būt pamats atlīdzinājuma piešķiršanai naudas izteiksmē arī izskatāmajā lietā. Izskatāmajā lietā nav konstatējami citi blakus apstākļi bez dabiskā apgaismojuma nepietiekamības un neatbildēšanas uz vienu no daudziem pieteicēja iesniegumiem, līdz ar to nav konstatējams būtisks pieteicēja cilvēktiesību aizskārums. Attiecīgi par prettiesisko cietuma rīcību pieteicējam kā atlīdzinājums pamatoti noteikta rakstveida atvainošanās.

[21] Administratīvā procesa likuma 126.panta ceturtā daļa noteic, ja pieteicējs no valsts nodevas samaksas ar tiesas lēmumu bijis pilnīgi vai daļēji atbrīvots, pieteikuma noraidīšanas gadījumā pieteicējam ir pienākums atmaksāt valstij valsts nodevu pilnā apmērā triju mēnešu laikā pēc sprieduma stāšanās spēkā. Šādos gadījumos tiesa pieteicēja pienākumu samaksāt valsts nodevu attiecīgajā apmērā norāda sprieduma rezolutīvajā daļā. Savukārt šā panta piektā daļa noteic, ka šā panta ceturtajā daļā paredzētais pieteicēja pienākums pieteikuma noraidīšanas gadījumā samaksāt valsts nodevu nav attiecināms uz tiem pieteicējiem, kuri pieteikumu iesnieguši par administratīvo aktu sociālās drošības jomā (pensijas, pabalsti u.tml.). Ņemot vērā to tiesību un interešu nozīmīgumu, kuras pieteicējs bija vēlējies aizsargāt, izņēmuma kārtā tiesa (tiesnesis) arī citos gadījumos ar motivētu lēmumu var atbrīvot pieteicēju no pienākuma samaksāt valsts nodevu, ja pieteikums tiek noraidīts.

Pieteicējs norāda, ka citās lietās viņš ir atbrīvots no valsts nodevas samaksas. Uzliekot pieteicējam pienākumu samaksāt valsts nodevu, tiesa pienācīgi neizvērtēja Administratīvā procesa likuma 126.panta piektajā daļā norādītos apstākļus.

Administratīvā apgabaltiesa no ierakstiem Tiesu informācijas sistēmā konstatē, ka pieteicējs no pienākuma iemaksāt valsts nodevu budžetā ir atbrīvots tikai vienu reizi lietā Nr.A420330716, kurā bija strīds par to, vai pieteicējam ir nodrošināts veselības aprūpes minimums, ko tiesa atzina par sociālās drošības jautājumu. Administratīvās apgabaltiesas ieskatā pieteicējs izskatāmajā lietā nav atbrīvojams no pienākuma samaksāt valsts nodevu, jo konkrētais pieteikums nav iesniegts sociālās drošības jomā.

Tā kā pieteikums ir noraidāms un pieteicējs ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2018.gada 24.janvāra lēmumu pilnībā atbrīvots no valsts nodevas samaksas par pieteikumu, bet ar Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2018.gada 19.oktobra lēmumu pieteicējs pilnībā atbrīvots no valsts nodevas samaksas par apelācijas sūdzību, pieteicējam saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta ceturto daļu uzliekams pienākums triju mēnešu laikā pēc sprieduma stāšanās spēkā atmaksāt valstij valsts nodevu par pieteikumu 30 *euro* un par apelācijas sūdzību 60 *euro*, kopā 90 *euro*. Valsts nodevas samaksu apliecinošs dokuments triju mēnešu laikā iesniedzams tiesā, pretējā gadījumā spriedums tiks nosūtīts izpildei tiesu izpildītājam.

[22] Administratīvā apgabaltiesa nepiekrita atsevišķiem pirmās instances tiesas secinājumiem, bet kopumā pirmās instances tiesas spriedums ir pamatots.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta ceturto daļu, 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda:

Noraidīt /pers. A/pieteikumu par Jelgavas cietuma faktiskās rīcības laikā no 2016.gada 1.novembra līdz 2017.gada 1.novembrim atzīšanu par prettiesisku, morālā un personiskā kaitējuma atlīdzinājumu.

Noteikt /pers. A/, personas kods /personas kods/, pienākumu atmaksāt valstij valsts nodevu 90 *euro* apmērā triju mēnešu laikā pēc sprieduma stāšanās spēkā un iesniegt tiesai valsts nodevas samaksu apliecinošu dokumentu.

Spriedumu var pārsūdzēt Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente I.Amona
Tiesneses K.Kalvāne
V.Zommere